

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської філології і філософії мови

Курсова робота
Особливості сприйняття стимулів МИСТЕЦТВО / ART українцями
та американцями

Кір'янова Дмитра Сергійовича

студента групи Па 01-21

факультету германської філології і перекладу

денної форми здобуття освіти

спеціальності 035 Філологія

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук,

доцент, професор кафедри

Терехова Д.І.

Національна шкала зараховано

Кількість балів 90

Оцінка ЄКТС A

Київ – 2024

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
The Department of English Philology and Philosophy of Language

Course Paper
**Peculiarities of Perception of ART Stimuli by Ukrainians
and Americans**

Dmytro Kiryanov

Group Pa 01-21

The Faculty of Germanic Philology and Translation

Full-Time Study

Speciality 035 Philology

Research Adviser

Assoc. Prof. **Diana Terekhova**

PhD (Linguistics)

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ У ЗІСТАВНОМУ АСПЕКТІ.....	7
1.1. Теоретичні підходи до вивчення концепту МИСТЕЦТВО.....	7
1.2. Методика зіставного дослідження концептів МИСТЕЦТВО / ART в українській та англійській мовах.....	9
Висновки до розділу 1.....	12
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА СПРИЙНЯТТЯ МИСТЕЦТВА УКРАЇНЦЯМИ ТА АМЕРИКАНЦЯМИ.....	14
2.1. Особливості структури асоціативного поля стимулу МИСТЕЦТВО.....	14
2.2. Специфіка структури асоціативного поля стимулу ART.....	16
2.3. Спільні та відмінні риси асоціативних полів стимулів МИСТЕЦТВО / ART в українській та англійській мовах.....	17
Висновки до розділу 2.....	20
ВИСНОВКИ.....	21
SUMMARY.....	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	24
ДОДАТКИ.....	26

ВСТУП

Мистецтво є важливою частиною культурного та духовного життя суспільства. Воно відображає цінності, історії та самосвідомість народів. Через глобалізацію та постійну взаємодію різних культур виникає потреба у вивченні особливостей сприйняття мистецтва різними етносами. У роботі проаналізовано особливості сприйняття стимулів МИСТЕЦТВО/ART українцями, англійцями і канадцями.

Актуальність роботи визначається тим, що усвідомлення концептів МИСТЕЦТВО/ART у контексті психолінгвістики є важливим питанням. Вивчення цієї проблеми є значущим для лінгвістики, психолінгвістики та філології, адже воно дозволить глибше розуміти міжкультурні відмінності у сприйнятті мистецтва.

На сьогодні небагато дослідників займалися цією проблемою. Так, наприклад, О. Орлова в роботі "Художнє сприйняття: теорія і методика" (Орлова, 2013) досліджувала методичне, психолого-педагогічне та літературознавче пояснення цього процесу, здебільшого у сфері вивчення мистецтва. Також питання сприйняття мистецтва висвітлено в роботі О. Клековкіна "Мистецтво. Методологія дослідження" (Клековкін, 2017), де сфокусовано увагу на вивченні мистецтва здебільшого в культурознавчому та мистецтвознавчому аспектах. Із англійськомовних досліджень цікавою є праця Роберта Папперела "The perception of art and the science of perception" (2012), де питання сприйняття мистецтва розглядалось із застосуванням психологічних підходів. Отже, у лінгвістичному просторі існує небагато робіт, присвячених саме цій проблемі.

Мета роботи - вивчення особливостей сприйняття стимулів МИСТЕЦТВО / ART українцями та американцями.

Завдання роботи такі:

1) проаналізувати теоретичні підходи до вивчення концепту МИСТЕЦТВО;

2) зібрати експериментальні матеріали дослідження шляхом проведення асоціативних експериментів з носіями української та англійської мов;

3) проаналізувати матеріали експерименту з метою визначення особливостей образів мовної свідомості представників різних лінгвокультурних спільнот;

4) виявити й охарактеризувати спільні й відмінні риси мовної свідомості представників досліджуваних лінгвокультурних спільнот;

Об'єктом дослідження є мовна свідомість українськомовних та англійськомовних респондентів.

Предметом дослідження є етнокультурна специфіка мовної свідомості українців, англійців і канадців, що виявляється у сприйнятті стимулів МИСТЕЦТВО / ART.

Матеріалами дослідження є результати вільного асоціативного експерименту, проведеного в березні-квітні 2024 року в Україні та США.

Методи дослідження Відповідно до мети, завдань, об'єкту та предмету, у рамках контексту дослідження найбільш ефективним є використання саме цих загальнонаукових методів: аналіз, порівняння, аналогія та класифікація, спостереження, зіставний, описовий, вільний асоціативний експеримент.

Теоретична значущість роботи полягає в дослідженні особливостей сприйняття стимулу МИСТЕЦТВО / ART українцями та англійцями, канадцами. Чіткіше розуміння концепту МИСТЕЦТВО в українській мові. Використанню слів-стимулів МИСТЕЦТВО / ART для виявлення їх впливу на свідомість та використання у житті людей. Пошук спільних та відмінних рис й особливостей мовної свідомості українців, англійців/канадців, покращення розуміння культурних особливостей різних етносів та культур.

Практична значущість роботи полягає в тому, що результати цього дослідження можуть бути корисними для лінгвістів, мистецтвознавців, лінгвопсихологів, культурологів, перекладачів, викладачів мов та всіх, хто цікавиться поняттям концепт та мистецтвом. Усвідомлення спільного та

відмінного в сприйнятті стимулу МИСТЕЦТВО / ART українцями та американцями внести внесок у розвиток теорії мовної свідомості когнітивної та психолінгвістики.

Структура роботи: вступ, дві основні частини, висновки, резюме, список використаної літератури, список лексикографічних джерел, додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ В ЗІСТАВНОМУ АСПЕКТІ

1.1. Теоретичні підходи до вивчення концепту МИСТЕЦТВО

Мистецтво є невід'ємною частиною життя кожної людини, незалежно від того, чи присвячує вона цьому саму себе, чи просто знає імена відомих діячів мистецтва. Треба розуміти, що само по собі поняття мистецтво є практично неосяжним та багатозначним, сприймається кожною людиною по-різному залежно від багатьох факторів, таких як, наприклад: культурних, етнографічних, соціальних та особистісних. Розглянемо, як мистецтво розуміють різні науковці та як вони описують його вплив на життя людини.

Як стверджує у своїй роботі М.А. Дроздова (2006), мистецтво являє собою сприйняття навколишнього світу та дійсності крізь різні художні образи. Вона розрізняє такі види мистецтва, як образотворче, а саме: художня фотографія, графіка, живопис; літературне; живопис; музичне; скульптурне та архітектурне; сценічне або кіномистецтво: театр і кіно (Дроздова, 2006).

На думку Джеффри Т. Діна (2003), визначення мистецтва базується на концепції радіальної структури.

Ця структура передбачає, що замість того, щоб шукати точне визначення мистецтва, доцільніше розуміти мистецтво як те, що центрується навколо ядра з відомих творів мистецтва, оточених менш значущими або новими підкатегоріями чи зразками мистецтва. Ці менш центральні зразки розглядаються як мистецтво за допомогою різних засобів, таких як історичний контекст, структурні ознаки, функції чи задуми (Dean, 2003).

У свою чергу Л.Б. Мартиненко та О.В. Гончарова (2019) зауважують, що мистецтво допомагає людям сприймати та відображати дійсність в чуттєвих образах, вони називають мистецтво однією із форм суспільної свідомості (Мартиненко, Гончарова, 2019).

Словник української мови подає таке визначення слова "мистецтво":

"Творче відображення дійсності в художніх образах, творча художня діяльність" (СУМ, Т. 4, с.719).

Кембриджський словник так визначає слово "art": "the making of objects, images, music, etc. that are beautiful or that express feelings" (Cambridge Dictionary).

Мистецтво пізнає дійсність через художній образ, який вбирає в себе все багатство, всі суперечності й труднощі художнього процесу [4].

Ми погоджуємося із точками зору М.А. Дроздової, та науковцями Л. Б. Мартиненком та О. В. Гончаровою, і відштовхуємося від їх думок у визначенні поняття "мистецтво".

Із вище названих визначень ми можемо зробити висновок, що мистецтво представляє собою різноманітні форми сприйняття і відображення дійсності, є частиною суспільної свідомості та має значний вплив саме на почуття людей. Мистецтво сприймається як важлива частина культурного і соціального життя суспільства, що дозволяє сприймати, тлумачити та зображати різноманітні аспекти життя, відтворюючи їх згідно із своєю уявою та фантазією.

Також для поглиблення в дослідження цієї теми дуже важливо розуміти, що таке концептосфера та концепт.

У своїй статті Плотнікова Н.В. вважає, що концепт може мати мовне вираження та визначає концепт багатомірним культурно-значущим соціопсихічним утворенням. Науковиця пропонує застосовувати інтегративний підхід, (що означає поєднання різних аспектів для розуміння змісту), коли підходимо до вивчення поняття "концепт", це передбачає взаємозв'язок таких аспектів як: психологічний, лінгвістичний, культурологічний (Плотнікова, 2020). Під час XV міжнародної науково-практичної конференції "Psycholinguistics in a Modern World – 2020: Proceedings of the 15th International Scientific and Practical Conference" 2020 року науковці ставили в синонімічний рядок концепт та поняття, й визначали його як короткі формулювання, що зазвичай мають обсяг лише в одне слово,

мають зв'язок із закономірностями в подіях, об'єктах і ситуаціях, пов'язані із поняттями предметної галузі, що описують досліджувану ситуацію (Психолінгвістика в сучасному світі, 2020, с. 22-23).

У свою чергу А.П. Мартинюк у своєму словнику досить чітко та лаконічне визначення концепту: концепт являє собою мінімальну структуру одиниці знання (Мартинюк, 2012).

Цілком погоджуємося і спираємося на визначення А.П. Мартинюк та пояснення із матеріалами XV Міжнародної науково-практичної конференції у визначенні поняття "концепт".

З цього випливає, що концепт - формулювання, яке пов'язане із галузевими поняттями, відображає ситуації та закономірності.

Отже, концепт МИСТЕЦТВО – це коротке формулювання, яке відображає різні форми сприйняття та відображення дійсності крізь призму художніх образів. Таке розуміння мистецтва підкреслює його значущість як ключової частини культурного та соціального життя, що має великий вплив на свідомість, уяву людей та їхнє сприйняття дійсності.

1.2. Методика зіставного дослідження концептів МИСТЕЦТВО / ART в українській та англійській мовах.

Для більш глибокого та чіткого розуміння концепту МИСТЕЦТВО важливо правильно підібрати методика, за допомогою якої ми будемо занурюватись у це дослідження. Розглянемо різні методи, за якими можна дослідити цей концепт.

Дослідження історичного контексту, в якому розвивалися ці концепти, та розуміння що собою являє історична лінгвістика, може допомогти зрозуміти їх відмінності. За словами Феодори Байнон (1977), історична лінгвістика прагне дослідити та описати способи, завдяки яким мови змінюються або зберігають власну структуру упродовж часу (Вупон, 1977) Це може допомогти нам зрозуміти, як мова та її частини змінювались із плином років. Але для цього звернемося до аналізу історичного контексту,

який тісно пов'язаний із історичною лінгвістикою.

Аналіз історичного контексту, у якому формувалися концепти МИСТЕЦТВО/ART, є ключовим для розуміння їхньої специфіки та відмінностей. Вивчення історичного фону дозволяє врахувати культурні, соціальні та інтелектуальні впливи, які вплинули на формування цих концептів. Відомості про етапи їхнього становлення та еволюції можуть розкрити зміни в сприйнятті, інтерпретації та використанні цих концептів протягом часу. Такий аналіз допомагає відокремити універсальні аспекти від культурно зумовлених та встановити зв'язки між історичними подіями та еволюцією концептів у свідомості суспільства.

Українське мистецтво має багатий історичний контекст, включаючи періоди київської Русі, бароко, романтизму та модернізму. На його розвиток впливали різні культурні та головне політичні зміни. Наприклад, такі як Російська імперія, або ж перебування у складі СРСР.

Історія англійського мистецтва також багата та різноманітна, включаючи періоди ренесансу, бароко, класицизму та сучасного мистецтва. Великі митці, такі як Шекспір, Тернер та Ван Гог, внесли вагомий внесок у світову культуру.

Наступним методом дослідження може послугувати аналіз семантичного поля. Спираючись на слова Говарда Джексона та Етьєна Зе Амвела, семантичне поле можна визначити як групу слів, що групуються разом на основі спільного компонента значення. Це може бути спільний семантичний елемент, який відтіняється у всіх словах цього поля (Jackson, & Zé Amvela, 2000, 20).

Аналіз семантичного поля концептів дозволяє краще розкрити значення слова, оскільки воно розглядається в контексті семантичного простору, який воно займає разом з іншими семантично спорідненими словами (Jackson, & Zé Amvela, 2000, 20).

У нашому дослідженні це може допомогти знайти спільні та відмінні риси. Такий аналіз може розкрити спільність універсальних аспектів

концептів, які можуть виявлятися в обох культурах, а також їхні унікальні особливості, що виникають через історичний та культурний контекст.

Аналіз семантичного поля дозволяє краще розуміти, як саме ці концепти сприймаються та використовуються в кожній культурі, що допомагає уникнути непорозумінь та сприяє ефективнішому міжкультурному спілкуванню.

Культурні асоціації, що виникають при згадуванні концептів, також важливі для зіставлення. Ці асоціації можуть виявити багато про культурні особливості та значення, що приписуються концептам у кожній культурі. Дослідження цих асоціацій може вказати на те, як суспільство сприймає та відтворює певні ідеї та цінності через мову та культурні практики. Такий аналіз дозволяє краще зрозуміти різноманітність інтерпретацій концептів та їхній вплив на культурний контекст.

Зіставний метод, який ще називають контрастивним та типологічним, являє собою сукупність засобів дослідження та опису мови крізь її системне порівняння з іншою мовою задля того, щоб виявити її специфіку та фокусується більше на відмінностях, слугуючи альтернативою порівняльно-історичному (15).

На основі дослідження М.П. Кочергана та М.О. Вакуленка, Петрина О.С. (2018) має інший погляд на цю методологію, спираючись на думки Кочергана, вказує на те, що напрямки застосування зіставного методу направлені на виявлення відмінностей між двома чи більше мовами (унікалій), не забуваючи про їх спільні аспекти (Петрина, 2018).

Щодо відмінностей між зіставним і порівняльно-історичним методами, спираючись на працю М.О. Вакуленка (2018), де він розглядає зіставний метод як засіб, що в першу чергу спрямований на виявлення змістового наповнення термінів, їх структурних компонентів та елементів, відмінних рис мовної форми вираження у різних мовах, в той час як порівняльно-історичний метод сфокусований на розкритті спільних рис досліджуваних мовних явищ (Вакуленко, 2018), маємо трохи різні поняття.

Беручи до уваги ці визначення, будемо схилитися до думок М.П. Кочергана, про те, що зіставний метод фокусується як на спільних, так і на відмінних рисах досліджуваних методом зіставлення мов.

Надалі, у контексті дослідження цієї проблеми доречним буде відштовхуватись саме від зіставного дослідження.

Отже, для дослідження концепту МИСТЕЦТВО / ART в українській та англійській мовах будемо спиратися на зіставний метод дослідження, що являє собою порівняння двох мов на різних рівнях та пошук спільного й відмінного.

Висновки до розділу 1

Отже, концепт МИСТЕЦТВО є багатостороннім та складним поняттям, на його усвідомлення та розуміння впливають багато різних факторів та чинників: починаючи із культурних, часових, етнографічних особливостей, закінчуючи особистісними та чуттєвими. Неможливо не погодитись, що мистецтво в тій чи іншій мірі впливає на життя та світогляд кожної людини, допомагає зазирнути всередину її розуму, та слугує інструментом задля втілення різних ідей та почуттів у світ.

У першому підрозділі розглядається тлумачення та розуміння концепту. Чітке розуміння, що собою являє концепт, допоможе у подальшому розгляді концепту МИСТЕЦТВО. Із тлумачення вищезгаданих дефініцій науковців видно, що концепт МИСТЕЦТВО є комплексним соціокультурним явищем, яке включає широкий спектр відображення та сприйняття реальності.

Дослідження концепту МИСТЕЦТВО в контексті психолінгвістики вказує на його неабияке значення як вирішального складника суспільної свідомості. Застосування інтегративного підходу задля вивчення концепту дає змогу ще більше розкрити його багатогранність та спільність із різними культурологічними та життєвими аспектами.

Застосовуючи зіставний метод аналізу у подальшій праці над цією проблемою, зможемо не лише глибше зазирнути у поняття та визначення

концептів МИСТЕЦТВО / ART, а й порівняти його розуміння та вплив на розум й свідомість українців та американців.

Зіставний метод дозволяє нам виявити спільні та відмінні риси сприйняття мистецтва крізь призму мовних концептів, що сприяє більш глибокому розумінню культурного контексту та індивідуального сприйняття мистецтва.

Задля кращого вивчення мовної свідомості українців та англійців у практичній частині застосовано не лише зіставний метод дослідження. Доречними методами в контексті цієї проблеми будуть: порівняльний аналіз (допоможе вивчити явище чи концепт на основі конкретних критеріїв, з метою виявлення спільного та відмінного); теоретичний аналіз (передбачає аналіз теорій, концептів, ідей або задля чіткішого розуміння змісту, структури та взаємозв'язків); узагальнення (винесення загальних висновків на основі зібраної інформації); класифікація (розподілимо зібрані дані відповідно певним ознакам або критеріям).

Надалі здійснено аналіз матеріалів асоціативного словника та з метою виявлення спільного та відмінного у сприйнятті симулу МИСТЕЦТВО /ART українцями та американцями.

РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА СПРИЙНЯТТЯ МИСТЕЦТВА УКРАЇНЦЯМИ ТА АМЕРИКАНЦЯМИ

2.1. Особливості структури асоціативного поля стимулу МИСТЕЦТВО

У теоретичній частині дослідження проведено аналіз наукових джерел, що стосуються визначення понять "концепт" та "мистецтво". У практичній частині дослідження здійснено аналіз асоціативного поля стимулу МИСТЕЦТВО та його відповідника в англійській мові.

Асоціативні поля трактуються як зовнішні втілені форми образу мовної свідомості, пов'язаної зі словом-стимулом, побудовані на словесному відгуку асоціативного поля. Словесні відгуки, отримані асоціативним методом, репрезентують найновіше усвідомлення значення певного слова носіями мови, охоплюючи весь словниковий запас сучасних носіїв мови (Мартинюк, 2006).

Таким чином, асоціативне поле - це сукупність експериментально виявлених реакцій на слово-стимул, константна модель, яка фіксує асоціативні зв'язки слів.

Основою для дослідження послужили результати експерименту з вільним асоціативним тестуванням (Додаток А), яке було проведено серед 91 учасника віком від 16 до 55 років, з них 66 жінок та 25 чоловіків, які проживають у різних регіонах України та в таких країнах, як Польща, Німеччина, Нідерланди та Чехія.

Далі було встановлено частотність уживання асоціативів. Найбільш частотні з них називають ядерними (від 10 згадок і більше), медіарним (5-9 згадок), найменш частотні – периферійні: ближча периферія (2-4 згадки) і віддалена (одиночні згадки).

Як раніше зазначалось сукупність реакцій утворюють асоціативне поле на слово-стимул. Тому щоб сформувати асоціативні поля потрібно спершу знайти найбільш частотну реакцію. На слово-стимул МИСТЕЦТВО

найчастотнішим є слово картина з частотністю 18. Тому це єдине слово занесене до ядерної зони асоціативного поля.

До медіарної зони входить слово краса з частотністю 7.

До ближчої периферії входять такі реакції: *галерея 3, здобуток 3, живопис 3, життя 3, Ван Гог 2, гарне 2, Да Вінчі 2, культура 2, малювання 4, фарби 2, натхнення 2, образотворче 3, сучасне 2, танець 3, театр 2, щастя 2.*

Віддалену периферію представлено такими словами: *music, архітектура, багато що, ваза, висловлення, високе, виставка, вишуканість, вулиця Мистецька, гроші, Джоконда, дизайн, душа, Італія, кімната, легкість, мазня, мир, мольберт, музичне, навіки, навушнички sony, пензель, Ренесанс, ріст, свобода, скульптура, спати, творчість, тонкість, українське, уява, фотографія, хист, художнє мистецтво, художня творчість, це чудово.*

Асоціативне поле слова МИСТЕЦТВО відображає багатогранність та глибину культурного та творчого спектру людської діяльності. Ядро цього поля підкреслює візуальну складову мистецтва як домінуючу. Це вказує на те, що для більшості людей мистецтво асоціюється перш за все з образотворчим мистецтвом.

Медіарна зона відображає естетичний аспект мистецтва, його здатність викликати емоційне відгук та почуття прекрасного.

Ближча периферія розкриває різноманіття форм та виражень мистецтва, від класичних до сучасних. Ці асоціації демонструють, що мистецтво не обмежується однією сферою, але є синтезом різних видів творчості, що включає в себе як традиційні, так і новаторські підходи.

Віддалена периферія вказує на трансцендентність мистецтва, його здатність торкатися різних сфер життя, від особистісного вираження до соціальних та культурних феноменів.

Загалом, асоціативне поле слова МИСТЕЦТВО є свідченням того, що мистецтво є не лише формою творчості, але й одним з важливих елементів людської цивілізації, який впливає на наші емоції, думки та світогляд. Воно

відіграє ключову роль у формуванні культурної ідентичності та сприяє розвитку особистості. Мистецтво виступає як джерело натхнення, засіб взаємодії та вираження індивідуальності. Таким чином, асоціативне поле МИСТЕЦТВО є відображенням універсальності та безмежності мистецького впливу на людське життя.

2.2. Специфіка структури асоціативного поля стимулу ART

У наступній частині дослідження було досліджено структуру асоціативного поля стимулу ART.

Основою для дослідження послужили результати експерименту (додаток В) з вільним асоціативним тестуванням, яке було проведено з 28 учасниками віком від 18 до 54 років, які проживають у США, почасти в Канаді.

Далі було встановлено частотність уживання асоціативів.

На слово-стимул ART найчастотнішим є слово *Beautiful* з частотністю 3. Це єдине слово занесене до ядерної зони асоціативного поля.

До медіарної зони та ближчої периферії входять слова: *Beauty* (2), *Expression* (2), *Interesting* (2), *Beautiful* (1), *Painting* (2), *Paintings* (2), *Picture* (2).

До віддаленої периферії входять такі реакції: *Cherish* (1), *Class* (1), *Creativity* (1), *Interesting* (1), *Music* (1), *Museum* (1), *New* (1), *Pallet* (1), *paint* (1), *Precious* (1), *Style* (1), *Subjective* (1), *Talent* (1), *Van Gogh* (1).

Ядро асоціативного поля ART показує, що краса є найбільш фундаментальним і найчастіше асоційованим поняттям з мистецтвом.

Медіарна зона та слова ближчої периферії відображають різні форми та вирази мистецтва та почуття, які часто зустрічаються і мають тісний зв'язок зі стимулом ART. Ці слова мають здебільшого зв'язок із образотворчим мистецтвом, та насолодою цими витворами.

На віддаленій периферії слова мають більш широке застосування, вони охоплюють більшу частину підвидів мистецтва, та мають суб'єктивне

ставлення людей до цього стимулу. Проте вони відображають різноманітність і глибину мистецтва, включаючи історичні, теоретичні, технічні та сучасні аспекти.

Структура асоціативного поля стимулу ART відображає комплексну ієрархію асоціацій, які люди мають з мистецтвом. Від центрального поняття краси, яке є основою для всього мистецтва, до різноманітних форм виразу, таких як картина, краса, цікавість, які формують медіарну зону, і далі до більш специфічних і суб'єктивних аспектів мистецтва, які знаходяться на периферії. Ця структура підкреслює, як мистецтво може бути одночасно універсальним і особистим, з унікальними індивідуальними асоціаціями, які розширюються від загальноприйнятих до особистісно важливих.

2.3. Спільні та відмінні риси асоціативних полів стимулів МИСТЕЦТВО / ART в українській та англійській мовах

Мистецтво є унікальним відображенням культурних цінностей, історичних контекстів та особистісних переживань, які формують наше сприйняття світу. Вивчення асоціативних полів стимулу МИСТЕЦТВО / ART дає можливість глибше зрозуміти, як різні культури та народи інтерпретують та цінують мистецтво. Асоціативні поля МИСТЕЦТВО / ART має як спільні, так і відмінні риси у відповідях українців, англійців та канадців (Додаток Д). Вони відображає глобальну єдність та різноманітність мистецтва як культурного явища, здатного одночасно об'єднувати та відображати унікальні культурні ідентичності.

Концепція краси в мистецтві є універсальною, перетинаючи культурні та мовні бар'єри. Вона відіграє центральну роль у формуванні естетичних цінностей і є основою для визначення того, що вважається мистецтвом у різних культурах. Це підкреслюється високою частотністю слова *картина* у відповідях на стимул МИСТЕЦТВО та слова *beauty* на стимул ART, що свідчить про глибоке зв'язок між мистецтвом і красою у свідомості носіїв англійської мови.

Для українців слово *картина* може викликати асоціації з класичним живописом та великими майстрами, тоді як для англійськомовних культур слово *beauty* може бути пов'язане з ширшим розумінням естетики, що охоплює різні форми та вирази мистецтва.

Мистецтво завжди було відображенням людської культури та емоцій, і це підтверджується асоціативними полями, які охоплюють широкий спектр його форм.

Спільною рисою обох асоціативних полів є вживання слів *танець*, *музика* та *живопис*, що є основними елементами, які люди асоціюють з мистецтвом, незалежно від їхнього культурного чи географічного походження. Ці форми мистецтва відіграють важливу роль у вираженні ідей, почуттів та історій, що є спільними для всього людства.

Наявність цих форм мистецтва в асоціативних полях вказує на їхню значущість та вплив на людську культуру. Вони є не лише засобом розваги, але й важливими інструментами освіти, соціальної критики та історичної пам'яті. Таким чином, мистецтво служить як міст між минулим, сучасним та майбутнім, зберігаючи та передаючи людські цінності через покоління.

У мистецтві кожна культура має свої унікальні особливості, які відображають її історію, традиції та цінності. В Україні, з її багатим історичним минулим, мистецтво часто використовується як засіб збереження національної ідентичності. Сучасне українське мистецтво продовжує цю традицію, включаючи елементи національного колориту та історичної спадщини. Воно відображає сучасні реалії життя в Україні, водночас зберігаючи зв'язок з минулим. Використання вишиванки у дизайні, або зображення історичних подій та постатей у стріт-арті, показує глибоку повагу до української культури. Тому на відмінно від асоціативного поля ART в асоціативному полі МИСТЕЦТВО присутні такі слова, що відображають місцеву культуру (*українське*).

Західне мистецтво часто характеризується більшою абстракцією та універсальністю. Воно може не мати прямого зв'язку з конкретною

культурою або історією, але зате відкриває широкі можливості для інтерпретації та осмислення. Американці та канадці можуть цінувати мистецтво за його естетичні якості та інноваційні підходи, такі як цифрове мистецтво та абстрактний експресіонізм. Тому асоціативне поле ART має більш загальні та абстрактні поняття в віддаленій периферії (*abstract, cubism, digital art*).

Українське мистецтво, зокрема, відоме своєю здатністю передавати глибокі емоційні стани через колоритні образи та символіку, які часто мають особистісне значення. Такі слова, як *щастя* та *душа*, є ключовими для розуміння цих емоційних вимірів, оскільки вони відображають універсальні прагнення та досвід.

Ця емоційна насиченість українського мистецтва є відображенням багатой культурної та історичної спадщини країни. Вона виходить за рамки простого зображення реальності, намагаючись вловити сутність людського досвіду. Таким чином, мистецтво стає не просто формою самовираження, а й засобом комунікації між людьми, передаючи емоції та ідеї, які можуть бути зрозумілі без слів.

На противагу цьому, англійськомовне ART часто підкреслює важливість технічного майстерства та теоретичного аналізу. Терміни *Pallet* та *Style* вказують на прагнення до розуміння мистецтва на більш абстрактному рівні, де основна увага приділяється структурі, формі та контексту творів. Це підхід, який може здатися більш віддаленим від безпосереднього емоційного досвіду, але який водночас відкриває нові горизонти для інтерпретації та оцінки мистецтва.

Тобто відмінність полягає у тому, що поле МИСТЕЦТВО включає слова, що відображають емоційну глибину та особистісні асоціації (*щастя, душа*), тоді як поле ART зосереджуються на технічних та теоретичних аспектах мистецтва (*Pallet, Style*).

У висновку важливо відзначити, що асоціативні поля стимулів МИСТЕЦТВО / ART відображають як універсальні, так і унікальні культурні

та індивідуальні аспекти, що формуються під впливом особистого досвіду, культурного контексту та історичних традицій.

Висновки до розділу 2

У розділі розглянуто специфіку сприйняття мистецтва українцями, англійцями та канадійцями, зосередившись на структурі асоціативних полів стимулів МИСТЕЦТВО / ART. Виявлено, що особливості структури асоціативного поля стимулу МИСТЕЦТВО в українців мають глибокі корені в національній культурі та включає слова, що відображають емоційну глибину та особистісні асоціації.

Натомість стимул ART асоціюється з більш широким спектром сучасних та глобальних мистецьких течій. Це вказує на більшу відкритість та інтернаціоналізацію в сприйнятті мистецтва цими народами. А також зосередження на технічних та теоретичних аспектах мистецтва.

Спільні риси асоціативного поля стимулів МИСТЕЦТВО / ART включають цінність творчості та естетичне задоволення. Відмінності полягають у конкретних асоціаціях, які відображають унікальні культурні контексти кожної нації.

Можна зробити висновок, що сприйняття мистецтва є універсальним явищем, але його конкретні прояви та асоціації глибоко вкорінені в культурному та соціальному контексті кожного народу.

ВИСНОВКИ

Через глобалізацію та зростаючу взаємодію культур вивчення міжкультурних відмінностей у сприйнятті мистецтва стає надзвичайно актуальним завданням. У даній роботі було досліджено особливості сприйняття стимулів МИСТЕЦТВО / ART українцями та американцями/канадцями.

Проаналізовано праці науковців та дано визначення таким поняттям, як мистецтво та концепт. Також переглянуто різні методики дослідження концептів та підібрано найвдаліший під задачу цієї роботи, а саме – зіставний.

Дослідження особливостей сприйняття стимулів МИСТЕЦТВО / ART українцями та американцями/канадцями виявило значні культурні відмінності, які впливають на мовну свідомість обох народів. Українське сприйняття мистецтва глибоко вкорінене в історичному та культурному контексті, що відображається у використанні національних символів. Натомість, англійці та канадці мають схильність до більш абстрактного та чуттєвого розуміння мистецтва, що відображає глобалізований підхід до культурних виразів.

Результати дослідження підкреслюють важливість врахування культурних особливостей при аналізі мистецьких концептів та можуть бути корисними для розвитку міжкультурної комунікації та освіти. Вони також вказують на необхідність подальшого вивчення впливу глобалізації на мистецькі перцепції та самовираження різних культур.

Дослідження вносить важливий вклад у розуміння міжкультурних відмінностей у сприйнятті мистецтва. Це, в свою чергу, може сприяти кращому взаєморозумінню та співпраці між народами, а також підвищенню ефективності міжнародної дипломатії та культурного обміну.

SUMMARY

Art is an important part of the cultural and spiritual life of society. It reflects the values, history and identity of nations. Due to globalization and the constant interaction of different cultures, there is a need to study the specifics of how different people perceive art. In this paper, we analyzed the peculiarities of perception of the stimulus ART by Ukrainians and Americans/Canadians.

The purpose of the work is to study the peculiarities of perception of the stimulus ART by Ukrainians and Americans (Canadians).

The objectives of the study include:

- 1) analyze theoretical approaches to the study of the concept of ART and define it;
- 2) to collect and obtain experimental research materials by conducting associative experiments;
- 3) to analyze the obtained material in order to determine the peculiarities of perception of speakers of different languages;
- 4) to compare the reaction to stimulus words by Ukrainians and Americans/Canadians in a comparative aspect.

The object of the study is the ART concept.

The subject of the study is to identify the peculiarities of perception of the stimulus ART by Ukrainians and Americans/Canadians.

In the first practical section, we defined the concept of art and also examined the interpretation and understanding of the concept. The study of the concept of art in the context of psycholinguistics indicates its great importance as a crucial component of public consciousness. Next, a free association experiment was conducted, the results of which were used for comparative analysis in the practical part of the paper. In order to achieve a better understanding of the similarities and differences in the perception of ART, various methods and approaches were used, namely:

Comparative analysis: helps to study a phenomenon or concept based on specific criteria in order to identify similarities and differences;

Theoretical analysis: involves analyzing theories, concepts, ideas, or to better understand content, structure, and relationships;

Generalization: drawing general conclusions based on the information collected;

Classification: to categorize the collected data according to certain features or criteria.

The structure of the paper: introduction, two main parts, conclusions, summary, list of references, list of lexicographical sources, appendices.

Keywords: art, associative field, comparable aspect, concept, perception.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вакуленко, М. О. (2018). Методологічні засади вивчення наукової термінології. *Термінологічний вісник, Вип. 2* (13), 16-21.
2. Дроздова, М. А. (2006). *Психологія мистецтва*. Ніжин (с.5).
3. Кочерган, М. П. (2006). *Основи зіставного мовознавства*. Київ: Видавничий центр «Академія». (с. 423).
4. Лекція "Сутність та соціальні функції мистецтва". Матеріали лекції. Електронне джерело.
5. Мартиненко, Л.Б., & Гончарова, О.В. (2019). *Естетика мистецтва*. Умань: ВПЦ «Візаві». (с. 105)
6. Мартинюк, А. П. (2006). Когнітивно-дискурсивний напрям дослідження концептів у сучасній лінгвістиці. *Проблеми романогерманської філології*, 93–107. Ужгород: Ліра.
7. Мартинюк, А. П. (2012). *Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики*. «Харків».
8. Петрина, О.С. (2018). *Методологічні засади дослідження англomовних та українських терміносистем банківської сфери*. Видавничий дім "Гельветика", 3, (1).
9. Плотнікова, Н. В. (2020). Поняття «концептосфера» та «концепт» у сучасній лінгвістиці. *Національний фармацевтичний університет*.
10. Психолінгвістика в сучасному світі (2020). Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (Psycholinguistics in a Modern World – 2020: Proceedings of the 15th International Scientific and Practical Conference). 22-23.
11. *Словник української мови* (1970–1980). Том 4. Київ: Наукова думка. (с. 719)
12. Вунон, Т. (1977). *Historical linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press. (с. 1)

13. Cambridge Dictionary. (н.д.). В *Cambridge Dictionary*. URL: ART | English meaning - Cambridge Dictionary
14. Dean, J. T. (2003). The Nature of Concepts and the Definition of Art. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 61(1), 29-35. «Wiley» «The American» Society for Aesthetics
15. <https://studfile.net/preview/5258342/page:26/>. Електронне джерело.
16. Jackson, H., & Zé Amvela, E. (2000). *Words, Meaning and Vocabulary: An Introduction to Modern English Lexicology*. Cambridge: Cambridge University Press. (с. 128)

ДОДАТКИ

Додаток А

Щоденник експериментатора

№ п/п	Перелік відомостей	Відомості експериментатора	Примітки
1.	ПІБ експериментатора, посада, місце роботи	кандидат філологічних наук, професор Терехова Діана Іванівна, студент факультету германської філології та перекладу Кір'янов Дмитро Сергійович	виконано
2.	Місце проведення (країна, місто, навчальний заклад тощо)	Україна: м. Київ, Київський національний лінгвістичний університет	виконано
3.	Дата проведення	березень 2024 р. – квітень 2024 р.	виконано
4.	Форма проведення (письмова, інтернет-анкета)	інтернет-анкета	виконано
5.	Кількість респондентів (чоловіків, жінок)	91 респондентів (25 чоловіків, 66 жінок)	виконано
6.	Мова анкетування	українська мова	виконано

Додаток Б

Обробка даних експерименту

МИСТЕЦТВО (реєстрове слово)		
Рідна мова	Місце проживання, вік	відповіді респондентів, кількість 91
українська мова – 99 російська мова – 4 молдавська – 1	Київ (37), Подільськ (5), Чернігів (5), Рівне (4), Вінниця (3), Одеса (3), Хмельницьк (3), Буча (2), Львів (2), Нідерланди (2), Брюссель (1), Бровари (1), Веселе (1), Гостомель (1), Гущинці (1), Дмитрів (1), Дніпро (1), Долина (1), Житомир (1), Здолбунів (1), Луцьк (1), Немирів (1), Нов Обиходи (1), Печера (1), Підгірці (1), Польща (1), Переяслав (1), Тальне (1), Тальне (1), Умань (1), Черкаси (1), Чернівці (1), Чехія (1)	Картина (11), Картини (7), Галерея (3), Здобуток (3), Образотворче (3), Ван Гог (2), Да Вінчі (2), Жити (2), Культура (2), Малювання (2), Музей (2), Сучасне (2), Танець (2), Театр (2), Щастя (2), Архітектура (1), Багато що (1), Ваза (1), Вулиця Мистецька (1), Гарне (1), Гроші (1), Дизайн (1), Джоконда (1), Душа (1), Життя (1), Італія (1), Легкість (1), Ліміт (1), Мазня (1), Малюнок (1), Мир (1), Мольберт і фарби (1), Музика (1), Музичне життя (1), Наушнички Sony (1), Наушнички Sony (1), Навіки (1), Натхнення (1), Пензель (1), Ренесанс (1), Ріст (1), Свобода (1),

	18-25 (59), До 18 р. (16), 26-30 (8), 41-45 (7), 31- 35 (6), 46-50 (5), 36-40 (3), старше 55 (1)	Спати (1), Творчість (1), Тонкість (1), Українське (1), Уява (1), Фарби (1), Фотографія (1), Хист (1), Художня творчість (1), Художнє мистецтво (1), Це чудово (1).
--	---	---

Додаток В

Щоденник експериментатора

№ п/п	Перелік відомостей	Відомості експериментатора	Примітки
1.	ПІБ експериментатора, посада, місце роботи	кандидат філологічних наук, професор Терехова Діана Іванівна, студент факультету германської філології та перекладу Кір'янов Дмитро Сергійович	виконано
2.	Місце проведення (країна, місто, навчальний заклад тощо)	Україна: м. Київ, Київський національний лінгвістичний університет	виконано
3.	Дата проведення	березень 2024 р. – квітень 2024 р.	виконано
4.	Форма проведення	інтернет-анкета	виконано

	(письмова, інтернет-анкета)		
5.	Кількість респондентів (чоловіків, жінок)	28 респондентів (10 чоловіків, 17 жінок)	виконано
6.	Мова анкетування	англійська мова	виконано

Додаток Г

ART (реєстрове слово)		
Рідна мова	Місце проживання, вік	Відповіді респондентів, кількість 27
Англійська мова – 17 Українська – 6 Португальська – 1	Warren (3), Chicago (2), Kyiv (1), Rivne (1), Groningen (1), Amsterdam (1), Niagara-on-the-Lake (1), Ontario (1), Calgary (1), Denver (1), New York (1), Buffalo (1), Pittsfield (1), Williamsport (1), Dallas (1), Kentucky (1), Peoria (1), Novi (1) 18-25 (14), 46-54 (4), 31-35 (3), 55+ (2), 36-40 (2), 26-30 (2), under 18 (1)	Beautiful (3), Beauty (2), Expression (2), Interesting (2), Painting (2), Paintings (2), Picture (2), Cherish (1), Class (1), Creativity (1), Interesting (1), Music (1), Museum (1), New (1), Pallet (1), paint (1), Precious (1), Style (1), Subjective (1), Talent (1), Van Gogh (1)

--	--	--

Додаток Д

Зіставна таблиця асоціативних полів досліджуваних стимулів

Українська мова	Англійська мова
<p>МИСТЕЦТВО – Картина (11), Картини (7), Галерея (3), Здобуток (3), Образотворче (3), Ван Гог (2), Да Вінчі (2), Жити (2), Культура (2), Малювання (2), Музей (2), Сучасне (2), Танець (2), Театр (2), Щастя (2), Архітектура (1), Багато що (1), Ваза (1), Вулиця Мистецька (1), Гарне (1), Гроші (1), Дизайн (1), Джоконда (1), Душа (1), Життя (1), Італія (1), Легкість (1), Ліміт (1), Мазня (1), Малюнок (1), Мир (1), Мольберт і фарби (1), Музика (1), Музичне життя (1), Наушнички Sony (1), Наушнички Sony (1), Навіки (1), Натхнення (1), Пензель (1), Ренесанс (1), Ріст (1), Свобода (1), Спати (1), Творчість (1), Тонкість (1), Українське (1), Уява (1), Фарби (1), Фотографія (1), Хист (1), Художня творчість (1), Художнє мистецтво (1), Це чудово (1).</p>	<p>ART – Beautiful (2), Beauty (2), Expression (2), Interesting (2), Beautiful (1), Painting (2), Paintings (2), Picture (2), Cherish (1), Class (1), Creativity (1), Interesting (1), Music (1), Museum (1), New (1), Pallet (1), paint (1), Precious (1), Style (1), Subjective (1), Talent (1), Van Gogh (1)</p>